kulturowej, językowej, religijnej z Rosją. Podobnie jest również z przeszłością historyczną. Głównym zadaniem prezydentury Aleksandra Łukaszenki było zbliżenie Białorusi do Rosji. Za prezydentury Borysa Jelcyna dominującym aspektem była idea zbliżenia. Prezydent *Władimir Putin odrzucił ideę pełnego uprawnienia stron w przyszłym związku państw.* Była to idea, którą chciał realizować Łukaszenko. Określono, że zjednoczenie winno się odby*wać w ramach jednego państwa. Oznacza to, że Białoruś stanie się częścią Rosji.* Na Białorusi, jak dotychczas, nie ma alternatywy dla współpracy z Rosją. Kraj ma słabą ekonomikę, funkcjonuje w dużej mierze dzięki rosyjskiej pomocy. Rosja to główny partner handlowy Białorusi. W 2001 roku na Rosję przypadało 53% eksportu i 65% importu białoruskiego[xii]. Współpracy z Rosją nie można niczym zastąpić w dającej się przewidzieć przyszłości. Autor stawia wiele pytań, na przykład o to, w jakim kierunku będzie zmierzać Białoruś? Jego zdaniem będzie to niewątpliwie związek i dobre sąsiedztwo z Rosją.

Zorganizowane seminaria umożliwiły młodym badaczom wielu krajów wzajemne poznanie się, wymianę myśli, poglądów i wniosków badawczych. Podczas spotkań *szczególną wagę zwracano na rozwój stosunków gospodarczych, politycznych i kulturalnych.* Uczestnikami seminariów byli w głównej mierze młodzi badacze, reprezentanci nowej odradzającej się elity swoich krajów. To od nich *w dużej mierze będzie zależała* polityka jaką będą prowadziły ich macierzyste kraje i droga, którą będą kroczyć. Podczas tych naukowych spotkań starano się, aby seminaria wzbogacały wiedzę ogólną ich uczestników, a także, poprzez wzajemne poznanie, pozwoliły przezwyciężyć negatywne stereotypy istniejące w świadomości społeczeństw ich narodów.

СТУДЭНТЫ ПОЛЬШЧЫ І БЕЛАРУСІ: УЯЎЛЕННІ АБ КАШТОЎНАСЦЯХ

Грыбаў Г.М.

Брэсцкі дзяржаўны тэхнічны універсітэт, г. Брэст, Беларусь

Беларусь і Польшча – гэта краіны-суседзі, якія маюць шмат агульнага ў гісторыі і сучаснасці. *Сення лічыцца, што па Бугу, які іх падзяляе, праходзіць мяжа паміж усходняй і* заходняй цывілізацыямі. Рэспубліка Польшча – частка Еўрапейскай супольнасці. Рэспубліка Беларусь шукае свой інтэграцыйны вектар на Усходзе. Наша дзяржава і яе заходняя суседка перажываюць складаны працэс сістэмнай трансфармацыі ўсіх сфер жыцця грамадства, які пачаўся пасля распаду СССР і сацыялістычнага лагера. Абедзве краіны належаць да ліку так званых "постсацыялістычных" альбо "транзітных" дзяржаў, у якіх працягваецца працэс істотнага змянення каштоўнаснай свядомасці грамадзян, асабліва моладзі. Фарміруецца пакаленне беларусаў і палякаў, для якіх практычна усе свядомае жыцце прайшло ў новых сацыяльна- эканамічных і ідэалагічных умовах. Вывучэнне светапогляду гэтага пакалення – вельмі цікавая і сваечасовая навуковая праблема. Кафедра філасофіі і культуралогіі БДТУ і кафедра дзяржаўнага кіравання сацыяльнай сферай АК пры Прэзідэнце РБ пры падтрымцы польскіх калег правялі параўнальнае сацыялагічнае даследаванне каштоўнаснай свядомасці беларускага і польскага студэнцтва. Па выбарцы было апытана 1267 рэспандэнтаў у ВНУ ўсіх абласных гарадоў Беларусі і 1116 студэнтаў Беластока, Познані і Чанстахова. Беларускія і польскія маладыя людзі адказвалі на пытанні ідэнтычнай па зместу анкеты.

З мэтай вывучэння іерархіі базавых вартасцей, рэспандэнтам было дадзена пытанне:

Якое значэнне Вы надаеце ў Вашым жыцці наступным фактарам?

Табліца 1а **Беларускія студэнты** (у %)

	Вельмі важна	Важна	Не вельмі важна	Зусім не важна
Здароў`е	81,9	15,4	2,3	0,2
Сям`я, дзеці	71,7	21,0	6,3	1,0
Дружба	66,1	30,7	3,0	0,2
Магчымасць ужываць чыстыя прадукты і дыхаць чыстым паветрам	63,7	31,6	4,3	0,4
Добрая адукацыя	62,5	36,1	1,3	0,1
Каханне	61,0	33,0	5,6	0,4
Магчымасць самарэалізацыі	58,9	37,4	3,6	0,2
Гарантыі правоў чалавека	50,0	45,0	5,0	0,1
Кар`ера	48,7	43,7	7,3	0,4
Душэўны спакой	46,9	42,8	7,0	3,4
Павага другіх людзей	46,6	45,3	7,6	0,6
Зносіны з цікавымі людзьмі	46,0	72,0	6,0	1,0
Грошы, матэрыяльны дабрабыт	45,6	50,4	3,6	0,4
Камфортнае жылле	43,3	50,6	5,9	0,2
Суверэнітэт маёй дзяржавы	38,9	49,3	10,1	1,7
Порыватная ўласнасць	33,6	51,1	14,5	0,8
Дэмакратыя ў дзяржаве	31,2	50,6	16,1	2,1
Сэкс	30,5	51,3	16,3	1,9
Зручнае, прыгожае адзенне	20,7	53,8	22,7	2,8
Вясёлая, поўнае забаў жыцце	19,5	50,0	26,5	4,0
Мастацтва	15,6	55,7	24,1	4,6
Нацыянальная культура	14,8	45,9	30,4	9,0
Рэлігія	14,2	38,0	35,7	12,2
Вядомасць, слава	4,6	27,1	51,6	16,7

Табліца 1б **Польскія студэнты** (у %)

	Вельмі важна	Важна	Не вельмі важна	Зусім не важна
Здароў`е	79,3	18,7	1,3	0,7
Сям`я, дзеці	78,9	18,9	1,1	1,1
Дружба	77,3	19,0	2,2	1,5
Магчымасць ужываць чыстыя прадукты і дыхаць чыстым паветрам	77,0	19,8	2,5	0,7
Добрая адукацыя	63,2	35,9	0,6	0,3
Каханне	58,4	34,1	6,0	1,5
Магчымасць самарэалізацыі	57,5	37,7	4,3	0,4
Гарантыі правоў чалавека	56,9	36,3	4,3	2,5
Кар`ера	51,3	45,4	2,3	1,0
Душэўны спакой	43,3	47,4	7,4	1,9
Павага другіх людзей	42,5	50,9	6,2	0,4

Продолжение таблицы

Зносіны з цікавымі людзьмі	42,1	50,4	6,7	0,8
Грошы, матэрыяльны дабрабыт	41,0	47,5	10,1	1,4
Камфортнае жылле	36,3	48,7	12,6	2,5
Суверэнітэт маёй дзяржавы	32,0	54,4	11,7	1,9
Порыватная ўласнасць	30,8	44,4	17,2	7,5
Дэмакратыя ў дзяржаве	23,1	48,9	24,4	3,6
Сэкс	21,2	63,3	14,5	1,0
Зручнае, прыгожае адзенне	18,6	52,8	27,0	1,6
Вясёлая, поўнае забаў жыцце	17,6	70,8	11,0	0,5
Мастацтва	16,8	62,2	20,4	0,6
Нацыянальная культура	14,1	54,0	25,8	6,1
Рэлігія	13,7	46,3	33,2	6,8
Вядомасць, слава	7,4	21,9	49,2	21,6

Параўнанне адказаў пазваляе вызначыць падабенства і адрозненне ўяўленняў студэнтаў дзвюх краін аб асноўных жыццёвых каштоўнасцях.

Падабенства змяшчаецца з наступным:

1. І беларускія і польскія студэнты лічаць важнымі ў сваім жыцці дастаткова вялікую колькасць каштоўнасцей, а не абмяжоўваюцца іх вузкім наборам. Больш паловы беларусаў і палякаў прызналі "вельмі важнымі" 8 фактараў.

2. Лідзіруючымі вартасцямі ў абодвух нацыянальных групах з'яўляюцца аднолькавыя фактары: здароў'е, дружба, каханне,сям'я, дзеці, добрая адукацыя.

3. "Хвост" рэйтынгу у беларусаў і палякаў таксама складаюць практычна адны і тыя ж каштоўнасці: вядомасць, слава, мастацтва, нацыянальная культура.

Адрозненне поглядаў змяшчаецца ў наступных тэзісах:

1. **Студэнты – беларусы** значна вышэй ацэньваюць грошы, матэрыяльны дабрабыт, камфортнае жылле, г. зн. *матэрыяльныя фактары*, а таксама кар'еру і магчымасць ужываць чыстыя прадукты і дыхаць чыстым паветрам, г. зн. *фактары экалагічныя*. Беларусы ў некаторай ступені вышэй ставяць магчымасць самарэалізацыі.

2. **Польскія студэнты** ў некаторай ступені вышэй ацэньваюць рэлігію, каханне, дружбу і павагу другіх людзей, г. зн. *фактары маральныя*.

Дзеля вывучэння структуры інструментальных каштоўнасцей беларусам і палякам было пастаўлена пытанне: Якое значэнне, на Ваш погляд, маюць для дасягнення поспеху ў жыцці (матэрыяльны дабрабыт, кар'ера, становішча ў грамадстве) наступныя фактары?

Табліца 2а **Беларускія студэнты** (у %)

	Вельмі важна	Важна	Не вельмі важна	Зусім не важна
Інтэлігентнасць	64,0	32,9	3,1	0
Добрая адукацыя	60,0	36,0	3,5	0,6
Веданне замежных моў	53,2	35,7	8,7	2,3
Славалюбства	51,2	40,8	7,2	0,8
Работа над сабой, самаўдаскананне	47,0	46,3	6,3	0,4

Продолжение таблицы

Чэснасць, прыстойнасць	38,7	42,8	14,6	4,0
Асабістыя прафесійныя якасці	38,5	43,7	16,1	1,7
Ініцыятыва, настойлівасць	37,4	52,8	8,9	1,0
Воля, энергічнасць	36,2	45,8	12,5	5,6
Дапамога сваякоў	36,0	43,0	19,0	2,0
Пратэкцыя ўплывовых людзей	34,1	48,1	14,8	2,9
Выгадныя знаёмствы	29,5	54,6	14,0	1,9
Вера ў Бога	27,5	33,5	30,1	9,0
Удалы шлюб	25,3	52,8	20,4	1,5
Вязенне, шчаслівы выпадак	24,7	47,2	24,9	3,3
Асабістая абаяльнасць	24,2	49,2	23,9	2,7
Камунікабельнасць, таварыскасць	20,0	49,0	4,2	0
Падтрымка дзяржавы	17,2	31,2	30,8	20,8

Табліца 2б **Польскія студэнты** (у %)

	Вельмі важна	Важна	Не вельмі важна	Зусім не важна
Интэлігентнасць	71,4	25,5	2,7	0,4
Добрая адукацыя	67,5	28,9	2,4	1,3
Веданне замежных моў	63,1	30,1	4,9	1,9
Славалюбства	61,6	34,2	3,5	0,7
Работа над сабой, самаўдаскананне	5,.0	37,7	3,5	0,7
Чэснасць, прыстойнасць	50,6	38,3	8,6	2,5
Асабістыя прафесійныя якасці	50,0	45,5	4,2	0,3
Ініцыятыва, настойлівасць	47,6	38,7	10,6	3,1
Воля, энергічнасць	42,3	49,2	7,0	1,6
Дапамога сваякоў	36,5	50,5	11,6	1,4
Пратэкцыя ўплывовых людзей	34,9	47,1	14,8	3,3
Выгадныя знаёмствы	34,7	53,1	10,8	1,4
Вера ў Бога	34,3	32,7	22,0	11,0
Удалы шлюб	33,9	38,1	22,1	5,9
Вязенне, шчаслівы выпадак	32,0	50,0	16,0	2,0
Асабістая абаяльнасць	30,8	56,6	11,9	0,7
Камунікабельнасць, таварыскасць	23,3	50,1	20,8	5,7
Падтрымка дзяржавы	10,9	41,8	39,2	8,1

Аналіз табліц 2а, 2б паказвае, што галоўныя фактары дасягнення поспеху ў жыцці наступныя:

для беларусаў – асабістыя прафесійныя якасці, добрая адукацыя, ініцыятыва, настойлівасць, работа над сабой, самаўдасканаленне;

для палякаў – інтэлігентнасць, добрая адукацыя, веданне замежных моў, славалюбства, работа над сабой, самаўдаскананне, чэснасць, прыстойнасць, асабістыя прафесійныя якасці.

У дасягненні поспеха ў жыцці беларускія студэнты ў большай ступені, чым палякі, разлічваюць на асабістыя прафесійныя якасці, камунікабельнасць і дапамогу дзяржавы. Польскія маладыя людзі ў значна большай ступені, чым беларусы, спадзяюцца на інтэлігентнасць, славалюбства, амбіцыі, веданне замежных моў і веру ў Бога. У некаторай ступені вышэй ступень іх надзеі на чэснасць, прыстойнасць і дапамогу сваякоў.

Нягледзячы на некаторае адрозненне ў разуменні шляхоў і спосабаў дасягнення жыццевага поспеху, і для беларусаў, і для палякаў галоўнае – гэта апора на свае асабістыя сілы. Фактары знешнія (дапамога сваякоў, дзяржавы, пратэкцыя) значэнне маюць, але ў апошнюю чаргу.

Рэспандэнтам было зададзена і такое пытанне: "Да каго Вы звяртаецеся за дапамогай і падтрымкай у складаных для Вас жыццевых сітуацыях"?

Табліца 3а Беларускія студэнты (у %)

	Часта	Часам	Ніколі
Да членаў маёй сям'і	62,8	30,1	7,1
Да сябра (сяброўкі)	37,4	55,7	6,9
Да членаў маёй кампаніі (клуба)	8,3	50,7	40,7
Да педагога	2,8	15,1	81,4
Да прадстаўнікоў органаў улады	2,4	25,0	72,0
Да рэлігіёзнага служыцеля (ксёндза, пастара і інш.)	1,6	26,7	71,8
Да кіраўніцтва установы, дзе я вучуся	0,8	18,1	81,1
Ні да кога, я сам прымаю рашэнні	51,5	37,3	11,2

Табліца 4б Польскія студэнты (у %)

	Часта	Часам	Ніколі
Да членаў маёй сям'і	59,1	33,7	7,2
Да сябра (сяброўкі)	53,0	42,3	4,7
Да членаў маёй кампаніі (клуба)	8,4	37,4	54,2
Да педагога	2,3	14,4	83,4
Да прадстаўнікоў органаў улады	1,3	13,4	85,4
Да рэлігіёзнага служыцеля (ксёндза, пастара і інш.)	1,3	11,3	87,4
Да кіраўніцтва установы, дзе я вучуся	1,2	13,9	84,9
Ні да кога, я сам прымаю рашэнні	34,6	51,8	13,6

Адказы на гэтае пытанне падцвярджаюць найвышэйшы статус у жыцці беларускіх і польскіх студэнтаў сямейных каштоўнасцей і дружбы, які выявілі адказы на першае пытанне анкеты. У цяжкую хвіліну маладыя людзі шукаюць адказу і падтрымкі, у асноўным, у сям'і і блізкіх сяброў. Характэрна і тое, што практычна кожны другі беларус і кожны трэці паляк імкнецца самастойна знаходзіць выхад з праблемнай сітуацыі, ні да каго не звяртаючыся. Дастаткова рэдка студэнты звяртаюцца ў падобных выпадках да сваіх педагогаў, кіраўніцтва навучальнай установы, да прадстаўнікоў органаў улады. Не з'ўляюцца ў гэтым сэнсе аўтарытэтам і служыцелі царквы.

Трэба адзначыць, што польскія маладыя людзі крыху часцей, чым іх беларускія равеснікі, раяцца з сябрамі, і сярод іх меньш тых, хто ні да каго не звяртаецца ў складаных жыццевых сітуацыях.

Параўноўваючы каштоўнасную свядомасць нашых рэспандэнтаў, студэнтаў Польшчы і Беларусі, трэба адзначыць, што прынцыповага адрознення, рэзкага кантрасту іх вартасных уяўленняў не назіраецца. Існуюць розныя меркаванні аб месце нашай рэспублікі ў агульна-еўрапейскай соцыякультурнай прасторы. Адны лічаць, што наша будучыня ў цеснай інтэграцыі з Расійскай Федэрацыяй, другія заклікаюць Беларусь ісці ў Еўропу. Якое становішча займе наша краіна, наш народ на еўрапейскім кантыненце, пакажа будучыня. Сення адназначна можна сцвярджаць толькі тое, што паміж намі і падступіўшай да беларускай мяжы Еўрапейскай супольнасцю немагчыма збудаваць сцяну. Краіны – суседзі Беларусь і Польшча аб`ектыўна павінны і будуць развіваць узаемавыгадныя кантакты і сувязі па ўсім накірункам, а выяўленае намі падабенства вартасных характарыстык будучай эліты дзвюх краін – гэта адзін з спрыяльных фактараў гэтага сбліжэння.

МАРГИНАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В МОЛОДЁЖНОЙ СРЕДЕ НА ПЕРЕЛОМЕ ТЫСЯЧЕЛЕТИЙ

Коклюхин В.В., Крюков В.М.

Брестский государственный университет им. А.С. Пушкина, г. Брест, Беларусь

Социальное становление молодого поколения в начале XXI века осуществляется в контексте противоречивых и неоднозначных изменений в мировой экономике, политике и культуре. Развитие рыночной экономики сказалось на сфере занятости, общеобразовательной и профессиональной подготовки, изменении условий для пользования достижениями культуры, спорта, туризма. В то же время реальные позитивные последствия рыночных преобразований скажутся в полной мере через продолжительное и болезненное время выхода на пути цивилизации и гуманизации. Перемена в политической картине мира более очевидна. Сегодняшняя молодежь является первым поколением в новой истории, которое ощущает преимущества усиления интеграции мирового сообщества. Новые технологии и ресурсы меняют образ жизни современной молодежи, проявляясь во всей своей противоречивой сущности.

Резкое ангажирование молодых людей в новые политические и технологические процессы вызвало неоднозначные последствия. Значительная часть молодых людей отчуждена от позитивных общественно-политических процессов. В результате неудач в социальной адаптации и отчуждении выросло число преступников, наркоманов, алкоголиков, бездомных, самоубийц. Возросла сексуальная эксплуатация и деградация юношей и девушек. Если 20-15 лет назад, согласно исследованиям автора, доля "отклоняющейся" молодежи составляла не более 7-5%, то сегодня она возросла по меньшей мере вдвое. Специфика преступности несовершеннолетних характеризуется обычно такими признаками, как динамика, групповой характер и степень организованности. Динамика рассчитывается в сравнении с преступностью взрослой части населения, а также в пропорции с численностью подросткового населения в отношении к населению взрослому. Чем раньше встает человек на преступный путь, тем больше для него вероятность раньше стать профессионалом, рецидивистом. Динамика преступности несовершеннолетних характеризуется также неравномерностью по времени суток, дням недели, сезонам года. Чаще всего несо-